

אשכולות

הסילון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה"

המלחמה

אלעזר דהן (ב')

פרשת "תולדות"

כט' במרחשון ה'תשס"ז

ג'ליון מס' 39 (שנה שניה)

זמני השבת

עריש: 16:24
מוציש: 17:23

זמני השבוע

(משבת תולדות - יום ו')
(ע"פ אופק תל-אביב)

עלות השחר	4.37-4.32
זמן ציצית ותפילין	5.18-5.14
הנץ החמה(מישור)	6.10-6.05
סו"ז ק"ש מג"א	8.01-7.58
סו"ז ק"ש גר"א	8.47-8.44
סו"ז תפלה	9.40-9.38
חצות היום	11.26-11.25
מנחה גדולה	11.52-11.52
שקיעת החמה	16.42-16.45

הדף היומי: כתובות ע-עו

דיני השבוע ומנהיגי

ההפטרה: "ויאמר לו יהונתן מחר חדש" (שמואל א' כ,ח).

מבכים חודש כסלו שיחול ביום ראשון. לא אומרים "אב הרחמים". המולד: ליל שבת, שעה 5 בבוקר, 54 דקות ו-2 חלקים.

במנחה לא אומרים "צדקת צדק". בערבית אומרים "אתה חוננתו" ו"יעלה ויבוא".

יום א', א' בכסלו: תפילת ראש חודש כהוג.

זמן קדוש לבנה: אשכנזים ותימנים: מליל רביעי ד' בכסלו ועד מוציש טו בחודש ב-23:55
ספרדים: מליל שבת ז' בכסלו ועד מוציש טו בחודש בשעה 23:55.

ואין לו שמץ של עניין בעבודת הבורא ויתברך ובהבתו, אדם כזה יראה ההיפך הגמור בתורה והמצוות ויחשיב אותם כעול אשר אינו נותן מנוח לאדם, וגם כאשר יזכור יום המיתה ימשיך לנסות ולהספיק עוד ועוד מ"תענוגות" העוה"ה, ההיפך הגמור מהצדיק. זו הייתה כוונתו של עשו: "הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה" - כיוון שהמשיל את הכבוד והתאוה עליו ללא גבול גרם לכך שהן ממש השתלטו עליו והוציאו אותו מהעולם הזה, ואדרבה, דווקא בגלל שהזכיר לעצמו יום המיתה אמר לעצמו: ממילא סופי למיתה ולכן עדיף לי ליהנות בעולם הזה, ולמה זה לי בכורה! והחליף את הבכורה ומכרה עבור נזיד עדשים, עד כדי גדלה תאוותו לזה העולם!

ואסיים באיחול לכולנו, שנזכה בע"ה להמליך נשמתנו על גופינו, ובזה נזכה בעזרתו יתברך לחיי העולם הבא.

"ויבוא עשו מן השדה והוא עיף". במסכת בבא בתרא (טז:) שנינו: "אמר ר' יוחנן, חמש עברות עבר אותו רשע באותו יום: בא על נערה מאורסה...". קשה, הלא קודם מתן תורה לא היתה קיימת מציאות של "נערה מאורסה", כפי שכתב הרמב"ם (הל' אישות פ"א ה"א): "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לישא אותה, מכניסה לתוך ביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאישה. כיון שניתנה תורה, נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אישה, יקנה אותה תחילה בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאישה". ואם לפני מתן תורה לא היה מושג "ארוסין", אז נערה המאורסה מניין?

התשובה לשבוע שעבר:

שאלנו מה ההבדל בין אישה שמתרת להקיף לקטן, לגדול שאסור לו להקיף לקטן, ונראה לומר, שגדול מצווה בעצמו שלא להקיף, לכן חובה עליו לחנך את הקטן שבמצוות לא תעשה זו, אבל אישה שאינה מצווה כלל במצוה זו, מותרת להקיף לקטן.

סעודה שלישית בשבת שהיא ערב ראש חודש

שמואל בקר (ז')

המג"א לעומתו כתב שאזלינו בתר מעיקרא כהכרעת השו"ע, אבל במקרה שאכל פת גם בלילה, אם יזכיר שניהם מיחזי כסתרי אהודי, לכן יזכיר רק "יעלה ויבוא", וזאת מחמת שתי סיבות: 1. יש הסוברים שלעולם אינו מזכיר של שבת דאזלינו בתר השתא. 2. עפ"י דברי התוספתא צריך להזכיר את הקדושה שהתוספתא. אבל אם במוצ"ש חל פורים או חנוכה יזכיר "רצה" ולא "על הניסים", ששם ההזכרה היא רשות. (יש להקשות על שיטתו, שכן חיוב הזכרת יעלה ויבוא בברהמ"ז פחות מחיוב הזכרת "רצה" בברהמ"ז ואפילו בסעודה שלישית, שהרי בר"ח לכו"ע אין חובה לאכול פת, ובסעודה שלישית ישנן שיטות שיש חובה לאכול פת, וכ"ש כשמדובר בליל ר"ח שבו אפילו בעמידה, הדין הוא שהשוכח יעלה ויבוא אינו חוזר)

ערוך השולחן פסק כדברי הב"ח ואומר ששאר האחרונים נדחקו לא לומר כך מכח התוספתא בברכות והוא מתרץ את דברי התוספתא שצריך להזכיר "רצה" כי היה צריך לומר קדוש וברהמ"ז על אותה הכוס, ורק מפני שאין עושים מצוות חבילות חבילות, נחלקו לשתיה כוסות, והואיל ויש עליו חיוב קידוש עם חיוב ברהמ"ז, הייתכן שלא יזכיר של שבת! (משא"כ בשאר סעודות)

למעשה עדיף לסיים את הסעודה השלישית לפני השקיעה ולכל הפחות לפני צאת הכוכבים. אך אם נמשכה הסעודה ללילה, נחלקו הפוסקים: מ"ב – משמע מדבריו שיש לומר רק "יעלה ויבוא" (כמג"א). ערוה"ש, בא"ח, ילקו"י – רק "רצה" (כב"ח). שו"ע הגר"ז – "רצה" ו"יעלה ויבוא" יחד. (כט"ז)

י"א (כך משמע משו"ע הגר"ז ועוד אחרונים) שמשפיק שלא לאכול פת (ולכאורה ה"ה מזונות) משחשיכה. ויש להקשות על שיטתם מדברי שעה"צ (ס' תרלט ס"ק טו), המסביר את דברי הגמרא בסוכה "אוכלים ושותים בסוכה", היינו ששתיה שלאחר אכילה חייבת בסוכה, שאז הדרך לשתות (וזה קביעות), משא"כ בשתייה סתם שפטור (מטעם "תשבו כעין תדור"). וע"פ זה מסיק שגם מים בתוך הסעודה יצטרכו לשתות בסוכה (ונשאר בצ"ע). נמצאנו למדים שלא רק אכילת פת נחשבת המשך קביעות הסעודה אלא אפילו מים. בכל אופן אם התפלל ערבית באמצע הסעודה ודאי שלא יזכיר "רצה" (כבכל שבת ובפרט בשבת זו), כיון שעשאה חול, ואם הבדיל באמירת "ברוך המבדיל בין קודש לחול" (אפילו בשבת רגילה), נחלקו הפוסקים.

שבע ברכות, ומסביר בשו"ת "שבט הלוי" את הטעם – מכיון ששבע ברכות אינן חלק מברהמ"ז ממש והזמן שנאמרות בו, אינו זמן שמחה. "כף החיים" פוסק לא לומר "רצה", מכמה סיבות: 1. הואיל ויש מחלוקת. 2. י"א שבסעודה שלישית לא צריך לאכול פת כלל, וכל ההזכרה אינה מעבבת. 3. יש לחוש להפסק בתוך הברכה, ו"שב ואל תעשה עדיף". (ורוב קהילות הספרדים אינן נוהגות כדבריו) המג"א מביא את דברי השל"ה שבר"ח (בחול), בחנוכה ובפורים כיוון שאין מצוה בתוספתא לא יזכיר, ואת דברי הרמ"א (בשו"ת) החולק, ואומר שאנו אין לנו אלא פסק המחבר, דאזלינו בתר מעיקרא. לגבי ראש חודש (בחול), חנוכה ופורים שנמשכה סעודתו לתוך הלילה – ע"פ השו"ע יש להזכיר מעין המאורע, דאזלינו בתר מעיקרא, אבל הרמ"א (שו"ת ס' קלב) כותב שבר"ח, בחנוכה ובפורים יש סברה לומר שלא חשיבא סעודתייהו כ"כ להיקרא קביעות, ואם יש מנהג שלא להזכיר בכה"ג מעין המאורע יש לו בסיס.

סעודה שלישית הנמשכת למוצ"ש שהוא ר"ח

הב"ח פוסק כשו"ע שאזלינו בתר מעיקרא, ויאמר רק "רצה". הט"ז כתב, [אע"פ שהב"י הביא את שו"ת מהרי"ל שמיישב את קושית הרא"ש ממי שלא התפלל תפילת מנחה של שבת], אכתי קשה מדברי התוספתא בברכות, והיאך ניזיל בתר מעיקרא נגד דברי התוספתא? מכח קושיה זו מחדש הט"ז שמה שאזלינו בתר מעיקרא להלכה, נאמר כדי שלא נגרע מהקדושה של תחילת הסעודה (שבת), אבל אם באה לו קדושה נוספת בסיום סעודתו, יזכיר אותה ג"כ כמקרה של התוספתא, שהתחילו בחול וסיימו בשבת, ולכן אם חל ר"ח במוצ"ש, והמשיך סעודתו ללילה, יזכיר גם "רצה" וגם "יעלה ויבוא" (כמובן שדבריו אמורים אם אכל גם בלילה, כמו התוספתא שלר' יוסי א"צ להפסיק באמצע הסעודה בהיכנס השבת), ואין כאן סתירה, (שהרי אם זמן זה הוא שבת אינו ר"ח ואם ר"ח אינו שבת) שהרי מוצאנו כעין זה ביו"ט שחל במוצ"ש, שבקידוש מזכירים יו"ט וגם שבת (יקנה"ז). [וכן הדין גם בחנוכה ובפורים שחלים במוצ"ש]. (ויש להקשות על ראייתו, שאינו דומה הנידון לראיה – ביקנה"ז אין אנו מזכירים מעין המאורע של שבת אלא מבדילים ונפרדים מהשבת, משא"כ בנידון דידן שמזכירים שתי קדושות – שבת ור"ח) ומעיר הפמ"ג על דבריו, שאם כבר התחיל "יעלה ויבוא", לא יחזור לומר "רצה".

חלקו הראשונים האם סעודה שלישית (בשבת רגילה) הנמשכת למוצאי שבת, מזכירים בה מעין המאורע של שבת, היינו "רצה", וכן בחנוכה ובפורים.

הרא"ש סובר (שו"ת כלל כב ס' ו') שאין להזכיר "רצה", הואיל ומברך בזמן שהוא חול, ודינו כמי שלא התפלל מנחה של שבת שמתפלל ערבית של חול פעמיים, ואינו מזכיר של שבת, שהרי דינו להבדיל בראשונה ואין יזכיר של שבת! וראיה נוספת לכך מפסחים (קב): "בני חבורה שהיו מסובים וקידש עליהם היום", לדעת ר' יוסי גומרים סעודתו בלילה, ומברכים על כוס אחת ברכת המזון, ועל כוס שנייה קדוש היום. ובתוספתא דברכות (פ"ה ה"ד) מבואר שלדעת ר' יוסי מזכיר של שבת בברכת המזון, ומכאן שההזכרה תלויה בזמן הברכה ולא בזמן האכילה. (יש להקשות, שבתוספתא מדובר שאכל גם בליל שבת)

וכן נפסק בטור (ס' תרצה) לגבי סעודת פורים שנמשכה ללילה שאינו מזכיר "על הניסים". מאידך גהות מיימוניות (פ"ב מהל' מגילה הי"ד אות א') בשם מהר"ם פוסק שבסעודת פורים שנמשכה ללילה מזכיר "על הניסים" בברכת המזון, ומביא ראיה מברכות (כז), ש"רב צלי של שבת בערב שבת", ובארו דבריו ה"מור וקציעה" וה"דגול מרבבה", שכמו שניתן להתפלל של שבת מבעוד יום בזמן תוספת שבת, ואין בזה משום דובר שקרים, כך ניתן לעשות הפוך ולומר במוצ"ש "רצה" אם נמשכה סעודתו ללילה כל זמן שלא הבדיל.

וכן פסק בשו"ת מהרי"ל (ס' נו), ותרץ את קושית הרא"ש ע"י חילוק בין תפילה לברהמ"ז במוצ"ש, שבתפילה אין אפשרות להתפלל תפילת שבת, אבל ברהמ"ז שייכת לסעודה שסעד בשבת וכל זמן שלא התפלל תפילת חול, יכול להזכיר "רצה" בברהמ"ז.

וכן פסק ה"ארחות חיים", והביא ראיה מתפילת נעילה שמתפללים בלילה שמזכיר של שבת. (והעיר על דבריו ה"מור וקציעה", שאפשר להוכיח מתפילת נעילה גופא ואפילו בחול, שממשיכים להתפלל בלילה, אע"פ שאינו זמנה) חזינו דנחלקו הראשונים דלעיל, הרא"ש סובר דאזלינו בתר מעיקרא [תחילת הסעודה] ולכן יש להזכיר "רצה" והמהרי"ל והארחות חיים סוברים דאזלינו בתר השתא [סיום הסעודה] ולכן אין להזכיר "רצה".

השו"ע פוסק (ס' קפח) כמהרי"ל ומהר"ם, שאם היה אוכל בשבת ויצאה שבת מזכיר של שבת בברהמ"ז דאזלינו בתר תחילת הסעודה, וה"ה בר"ח, פורים וחנוכה (החלים בחול). [וה"שערי תשובה" הוסיף שגם בשבע ברכות שנמשכה סעודת היום השביעי לליל שמיני, ודאי אין לברך

דבר המערכת

עלון "אשכולות" מתחיל השבת את שנתו השנייה. נמשך בע"ה לשמור על רמה גבוהה מדי שבת בשבתו של מאמרים בתחום הפרשה, העיון, ההלכה, כפי שהתחלנו בשנה שעברה בפרשת "תולדות". הצעות, הערות והארות יתקבלו בברכה. יישר כוחם!

כתב הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פרק ו ה"א): "אין עושין סחורה בפירות שביעית, ואם רצה למכור מעט מפירות שביעית מוכר, ואותו הדמים הרי הן כפירות שביעית וילקח בהן מאכל ויאכל בקדושת שביעית, ואותו הפרי הנמכר הרי הוא בקדושתו כשהיה".
ובה"ב כתב: "לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר, ולא יצבע מקליפי שביעית בשכר, מפני שזה עושה סחורה בפירות שביעית, לקח ירקות לאכול והותיר מותר למכור המותר והדמים שביעית, וכן אם לקט ירקות לעצמו ולקח מהן בנו או בן בתו ומכר ה"ז מותר והדמים דמי שביעית".

וכתב החזו"ן איש (סימן כו' סק"ו): "ומותר ללקט כשיעור שאדם מכין בביתו לתשימש בני ביתו לימים מועטים ומותר ללקט שיעור המותר אף אם אין דעתו לאכול אלא למכור לאחרים וכשמוכר, הולקח אכילתו בקדושת שביעית, והמוכר צריך ליקח בדמים שקיבל אוכליו, ולאכול בקדושת שביעית. במה דברים אמורים, כששילם לו הלוקח מיד, אבל לקח בהקפה ואח"כ שילם לו, הדמים חולין לכל דבר. וכשמוכר הלוקח עצמו, אסור למכור בשוק, במקום שמוכר כל שנה וכן אסור למכור בחנות שמוכר כל השנה, אלא מוכר בבית או בסמטא או בחצר".

להלכה:

כתב במשפטי ארץ (פרק יב'): "אסור לסחור בפירות שביעית ודרשו זאת חז"ל מהפס' והייתה שבת הארץ לכם לאכלה, לאכלה ולא לסחורה - אסור לקנות פירות שביעית על מנת למכרם וזהו סחורה בפירות שביעית, קנה לעצמו ונשארו פירות שביעית מיותרים, מותר למכרם.
* הקונה ממי שסוחר בפירות שביעית עובר משום ולפני עיור לא תתן מכשול, ויש אומרים שגם הקונה שהוא שותף הכרחי למסחר עובר על איסור סחורה".

איסור מכירה במידה ומשקל

נאמר במסכת שביעית (פ"ח מ"ג): "אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל בש"א אף לא

אגודות ובה"א את שדרכו לאגוד בבית אוגדין אותו בשוק כגון הכרשין ונץ החלב".
ופירש ר' עובדיה מברטנורא: "לא במדה ולא במשקל ולא במנין - כדי שימכרו בזול. א"ל מתוך שאין מוכרין אותן כדרך שמוכרים בשאר שנים ינהגו בהם קדושת שביעית ולא אתו לזלזולי בהו: אף לא אגודות - שלא ימכור כדרך שמוכרים בשאר שנים: ונץ חלב - מפורש בפרקין דלעיל".

להלכה:

כתב במשפטי ארץ (פרק יב'): "הפירות שמותר למכור יש למכור באומדן, והיינו לא לפי מספר ולא לפי מידה ולא לפי משקל. (כמו כן אסור למכור חבילות לפי משקל או מנין אפילו אם מוכר את החבילות באומדן, בלי לספור כמה חבילות מוכר).

כמו כן אסור למכור פירות אלו בשוק או בחנות מקום שרגילים למכור פירות או ירקות בכל השנים אלא בבית, בסמטא או בחצר.
כמו כן אין למכור ירק של שביעית באגודות, ואם רגילים לעשות אגודות כאלה גם כשלוקחים את הירק מהשדה לבית מותר".

ובילקוט יוסף (פרק יז') פסק: "אם רוב הפירות הם של נכרים או שרוב השדות של היהודים נמכרו לגויים אין איסור למכור פירות אלו במידה ובמשקל...".

תשלומים בפירות שביעית ודמי שביעית

כתב הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פרק ו ה"ז): "דמי שביעית אין פורעין מהם את החוב, ואין עושין בהן שושבנות, ואין משלמין מהן תגמולין, ואין פוסקין מהן צדקה לעניים בבית הכנסת, אבל משלחין מהן דברים של גמילות חסדים וצריך להודיע, וכן אין לוקחין מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ואם לקח יאכל כנגדן כדרך שעושה במעשר שני, ואין מביאין מהן קיני זבים וזבות ויולדות וחטאות ואשמות, ואם הביא יאכל כנגדן, ואין סכים כלים ועורות בשמן של שביעית ואם סך יאכל כנגדן".

ובה"א כתב: "אין נותנין מהן לא לבלן ולא לספר ולא לספן ולא לשאר האומנין, אבל נתן הוא למי שדולה מים מן הבור להשקותו מים, ומותר ליתן מפירות שביעית או מדמיהן לאומנין מתנת חנם".

להלכה:

כתב במשפטי ארץ (פרק יב'): "כתב

- מותר לקטוף פרות שביעית בכמות שאדם רגיל להביא לביתו לכמה ימים ולמכרם, קנה לעצמו ונשאר לו פרות שביעית מיותרים מותר למכרם. הכסף שמקבל תמורת פרות שביעית נתפש בקדושת הפרות ונקרא דמי שביעית.
- אסור לקנות תמורת פרות שביעית או בדמי שביעית בגדים, כלים ושאר דברים שאינם שימוש המותר בפרות שביעית (רק דבר מאכל). עבר וקנה דברים אלה, צריך לקחת פרות חולין או שאר דברי מאכל תמורת דברים אלו הקדושים בקדושת השביעית ולאכלם בקדושת שביעית.
- אסור לשלם בפרות שביעית או בדברי שביעית או בדמי שביעית עבור שכר עבודה לפועל או בעל מלאכה, ומותר לתת לו פרות שביעית במתנה אע"פ שנראה כהערמה, אם התחייב לתת לפועל לאכול בזמן שעובד אצלו מותר לתת לו אוכל זה מפרות שביעית.

ובילקוט יוסף (פרק יז' הלכה ז'): "מי שקיבל מחברו משלוח מנות אין המקבל רשאי להשיב לו בחזרה מפירות שביעית או מדמיהן, שהוא חייב להשיב לו כפי המנהג והנימוס המקובל הרי זה תשלום תגמולים שאסור בפירות שביעית, מפני שנראה כאילו פורע חובו. וכמו כן אסור לשלוח מדמי שביעית מתנה לחתן וכלה לאחר שהם שלחו לו כשהיה חתן, כיוון שהוא מוכרח לשלוח עתה כפי המנהג והנימוס, נראה כאילו פורע חובו, מדמי שביעית".

נשיאת כפים בחוץ לארץ, בצפון הארץ ובקבוצים

בזמנינו נוהגים בגליל ובקבוצים שאין נושאים כפים בחול כי אם במוסף של שבת ויו"ט.

1. לא ידוע בברור מי הנהיג מנהג זה ועל יסוד מה הונהג. (ספר א"י לרי"מ טיקובצ'ניסקי עמ' כב)
2. י"א שעם עליית החסידים לגליל בשנת תקל"ז (1777) הנהיגו בגליל המנהג של נשיאת כפים במוסף של שבת, כפשרה בין המנהג שהיה קיים בארץ ישראל לשאת כפים בכל יום, לבין המנהג של נשיאת כפים רק ביו"ט כפי שנהגו בחו"ל. (הל' גר"א ומנהגיו אות קט)

מזל טוב

לרב אריה שטרן שליט"א,
לר' אביחיל גרינוולד ולמשפחתם
להולדת הנכד/הבן הראשון

וכן לרגל הכנס הבן, משה יוחנן נ"י
לעול תורה ומצוות

בחול' נוהגים שהכהנים נושאים כפים לברך רק במוסף של יו"ט. (רמ"א או"ח ס' קכח ס' מ"ד)

1. משום שביו"ט שריונים בשמחה ו"טוב לב הוא יברך", מה שאין כן בשאר ימים, אפילו בשבתות השנה שטרודים בהרהורים על מחיתם ועל ביטול מלאכתם ואפילו ביו"ט אין נושאים כפיים אלא בתפילת מוסף שיוצאים אז מבית הכנסת וישמחו בשמחת יו"ט. (רמ"א שם)
2. משום שהיה מנהג הכהנים לטבול לפני נשיאת כפיהם והואיל ובחורף קשה הטבילה, לכן נהגו לשאת כפיהם רק ביו"ט. (האגור ס' קעו בשם מהרי"ל)
3. משום ביטול מלאכה נמנעו לשאת כפיים בכל יום. (הנ"ל)
4. נשיאת כפים קשורה לעבודת הכהנים, שנאמר: "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים", והתפילה במקום עבודה, "והיות בעונותינו הרבים כל ימות החול טרודים על המחיה וכלכלה ורוב התפילות בלי כוונה וטרדה מרובה, ותפילה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי, על כן מברכים ביו"ט שהעולם פנויים ומכוונים בתפילתם". (שו"ת חת"ס ח"א או"ח ס' כג)

וַיֹּאמֶר ה' לְהָאָהֳרָה (כה/כג')

פרשי: ע"י שליח, לשם נאמר ברוח הקודש והוא אמר לה. מה אילץ את רש"י לפרש כן ולא כפשוטו שנאמר לה?

אלא שבמגילה י"ד מנו הז"ל שבע נביאות שנתנבאו לישראל ולא מנו ביניהן את רבקה. ע"כ לא היתה נביאה וע"י שליח נאמר לה.

וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שְׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם (כה/כז')

הנודע ביהודה נשאל אם מותר ליהודי להיות איש ציד, ותשובתו היא שלילית "איך יוכל בן בנו של אברהם יצחק ויעקב למצוא עונג במעשה נמרוד ועשו".
וכן בספר "אור זרוע" ומהר"ם מרוטנבורג אסרו עיסוק בציד "בעזרת הכלבים כמו שעושים הגויים".

וַיִּקַּח קוֹל יַעֲקֹב וַהֲדִים יָדָי עֲשׂוֹ (כז/כב')

דרשו: בזמן שהקול קול יעקב נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין הידיים ידי עשו שולטות בהם.

וקשה, הרי הכתוב אומר שהקול קול יעקב ואעפ"כ הידיים ידי עשו? ומפרש הגר"א שה"קל" נכתב בלא וא", שבשהקול נעשה הלש אז הידיים ידי עשו. אך כשהקול מלא אין ידי עשו שולטות.

מִהֶפְטֵרָה: וַאֲמַרְתֶּם בְּמַה אֶהְבְּתֵנוּ הֲלוֹא אִזּוֹ עֲשׂוֹ לַיַּעֲקֹב נָאָם ה' וְאֵהָב אֶת יַעֲקֹב: וְאֵת עֲשׂוֹ שְׂנֵאתִי... (מלאכי א', ב'-ג')

אפילו כשישראל במוצב ירו, כשמעמידים אותם מול עשו, הנם צדיקים גמורים.
וזהו "ואמרתם במה אהבתנו" - הלא איננו ראויים, עונה להם הקב"ה: "הלא אה עשו ליעקב, וכשאני רואה את עשו - 'ואוהב את יעקב'".

הרה"ג שלמה גורן זצ"ל

צדיקים כמיתתם קרויים זויים

נלב"ע בכב' במרחשון ה'תשנ"ה אלוף, מייסד הרבנות הצבאית הראשית והרב הצבאי הראשי הראשון, הרב הראשי לתל-אביב יפו (תשל"א-תשל"ג), הרב הראשי לישראל (תשל"ג-תשמ"ג)

ע"פ הספר: שבעים שנה לרבנות הראשית לישראל

עם הקמת צה"ל, מונה ע"י הרב הראשי לישראל דאז, הרב הרצוג, שר הדתות פישמן באישורו של ראש הממשלה בן גוריון להיות הרב הראשי לצה"ל וקיבל דרגת סא"ל. בשנת תשכ"ג כהערכה על פועלו קודם לדרגת אלוף. כרב ראשי לצה"ל עבר קורס צניחה, וכך עיצב את אורח החיים ההלכתי של צה"ל בעניין שמירת השבת, הכשרות וההווי הדתי, עד כדי כך שחלק מהוראותיו מפורסמות עד היום בפקודות מטכ"ל.

במלחמת ששת הימים היה תמיד בקו הקדמי והיה מראשוני משחררי ירושלים, עת נכנס לרחבת הכותל עם ספר התורה שנהג להחזיק תמיד בידו ופופר בו תקע. כמו"כ היה מראשוני המשחררים של קבר רחל ומערת המכפלה.

בשנת תשכ"ח נבחר לכהן כרבה הראשי של תל אביב ואת עבודתו התחיל בפועל בשנת תשל"א, עת השתחרר מצה"ל.

בז' במרחשון תשל"ג מונה לכהן כרב הראשי לישראל. בתקופתו חלה הקלה על הגיור, כאשר נקבע שרבני הערים רשאים להקים בתי דין לגיור פרטיים.

בתקופתו נמצאו פתרונות הלכתיים וטכניים לבעיות העבודה בשבת בחברת החשמל ובבתי חרושת שונים. עקב פעולתו פסקו מרבית חילולי השבת שהיו. במישור החברתי פסק, שאב חייב לזון את ילדיו עד גיל 18. בתקופת מלחמת יום הכפורים, ביקר את חיילי צה"ל בכל הגזרות.

הרב גורן עמד בראש הועדה שמצאה דרכים לשכלל את התר המכירה ופרסם הוראות חדשות בעניין עקב כך. בתקופתו נפסק לראשונה כי יש לומר הלל ביום העצמאות בברכה בלילה וביום, הן בצבא והן בכל הארץ. מרבית בתי הכנסת מברכים על ההלל ביום העצמאות בשחרית עקב הוראה זו. הסוגיה השנויה במחלוקת ביותר שטיפל בה באומץ רב כדרכו, התפרסמה כמקרה "האח והאחות". בית דין שהרכיב כנשיא בית הדין הגדול, דן במושב של תשעה דיניים דיון חוזר בפרשת "האח והאחות", ולפי עדויות וממצאים חדשים התייר אותם לבוא בקהל ה'.

בשנת תשמ"ג סיים את תפקידו כרב הראשי, ופתח כולל "האידרא" ליד הכותל המערבי בניאיאתו.

פריונו הספרותי גדול ביותר. נמנה חלק מספריו: תורת המדינה, תורת המועדים, תורת המקרא, תורת הפילוסופיה, תורת הרפואה, תורת השבת, הר הבית ועוד.

בכב' במרחשון תשנ"ה החזיר את נשמתו לבוראו.

הרב שלמה גורן נולד בכ"א בשבט תרע"ח בעיר זמברוב שבפולין. אביו, ר' אברהם היה בעל סמיכה לרבנות, ועסק בעסקי דפוס. בשנת תרפ"ה עלה ארצה עם הוריו בזרם עליית החסידים מפולין, שייסדו את המושב "כפר חסידים" ועמלו בייבוש הביצות להכשרת הקרקע ולהבראת הסביבה. הרב גורן החל ללמוד בבית הספר של הכפר (בפיקוח 'המזרחי') ולאחר מכן עבר עם הוריו לירושלים שם פתח אביו בית דפוס. את לימודיו המשיך בישיבת 'עץ חיים', ובטרם מלאו לו 13 שנה התקבל לישיבת 'חברון' שם נודע כעילוי וכמתמיד בלתי רגיל. קשר מיוחד היה לו עם הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל, ועם הגר"א קוק. בשנת תרצ"ה, בגיל 17, הוסמך לרבנות. הרב גורן למד גם לימודים כלליים כגון מדעי היהדות ופילוסופיה במחלקה למדעי הרוח של האוניברסיטה העברית בירושלים וגם מתמטיקה. נשא לאשה את צביה, בתו של הרב דוד כהן ("הרב הנזיר"), מן המנהלים הרוחניים של ישיבת "מרכז הרב".

הרב גורן התמסר למחקר תלמודי, ופרסם מאמרים בחקר התלמוד הירושלמי בירחון 'הפרדס' שיצא לאור בארה"ב. בגיל 17 חיבר את הספר 'נזר הקודש' על הלכות מקדש וקודשיו של הרמב"ם. בשנת ת"ש יזם וארגן את המפעל להוצאה חדשה של התלמוד הירושלמי. בהוצאה זו תוקן הנוסח המשובש שבהוצאות הקודמות, על פי כתבי יד שנתגלו. בנוסף, אסף הרב גורן את השקלא וטריא התלמודית על המשניות של מסכת מקוואות, הפזורה בש"ס בבלי וירושלמי, וריכז אותה כגמרא ערוכה באופן שיטתי לפי סדר המשניות, וכך יצא מתחת ידו תלמוד שלם למסכת מקוואות אשר עליו הוסיף פירושים וחדושים בשם 'שערי טהרה'. על יצירה זו היה הראשון ליכות בפרס לספרות תורנית על שם הרב קוק שחולק ע"י עיריית תל-אביב.

בשנת תשכ"א הופיע ספרו 'הירושלמי המפורש' על מסכת ברכות, ועל כך זכה בפרס ישראל של אותה שנה. בנוסף, פרסם את הספר 'תורת המועדים' וכן מאמרים תורניים רבים.

אחר פטירת הרב הראשי לת"א, הרב עמיאל, היה מהמועמדים הבולטים להחליפו. הופעותיו והרצאותיו בהלכה ובאגדה זכו לאהדה ולהוקרה ע"י הרבים וכך נעשה בעיני הכל: "גדול בתורה בחכמה".

את שרותו הצבאי החל במלחמה על ירושלים כחייל מן השורה בהגנה על הקווים היהודיים והשתתף בפעולות הלח"י. עם פרוץ מלחמת הקוממיות הצטרף לשורות ההגנה ועמד בחזית דרום ירושלים.